

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Onroerenderfgoedrichtplan Linkerscheldeoever

Samenvatting

Het Wase polderlandschap is gevormd door inpolderingen en overstromingen, met karakteristieke relictten zoals dijken, kreken en polderdorpen die de identiteit bepalen, maar sinds de jaren 1960 onder druk staan door havenuitbreiding. In het *Verbond voor de toekomst en leefbaarheid van het ommeland van de haven van Antwerpen, de polders op Linkerscheldeoever* van 20 april 2022, werd afgesproken dat er voor de landschaps- en erfgoedwaarden in het gebied een Onroerenderfgoedrichtplan zou worden opgemaakt dat zal dienen als toetsingskader voor de initiatieven waarbij een impact op landschappelijke- en/of erfgoedelementen van de regio verwacht kan worden. De visie van het Onroerenderfgoedrichtplan formuleert negen ambities voor het beheer en de ontwikkeling van het Wase polderlandschap en zijn kenmerkende erfgoed om dit zo veel mogelijk te behouden in een evenwichtige verhouding tot en geïntegreerd met de toekomstige ontwikkelingen van haven, natuur, landbouw, Sigmaplan, bewoning en toerisme.

Situering

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 introduceerde het onroerenderfgoedrichtplan als een instrument voor een strategisch en tegelijk uitvoeringsgericht onroerenderfgoedbeleid. Het onroerenderfgoedrichtplan formuleert een langetermijnvisie op een bepaald thema of voor een bepaald gebied met aandachtspunten en beheer- en ontwikkelingsdoelstellingen. Het richtplan komt tot stand door samen te werken tussen verschillende actoren. Ook lokale overheden en partners participeren hierin.

De Wase polders op de Linkeroever van de Schelde kennen een bewogen ontstaansgeschiedenis met inpolderingen, inundaties, overstromingen en herindijkingen. Dit leidde tot zeer gevarieerde landschappen met talloze relictten zoals kreken, dijken, watergangen, wegen, verkavelingspatronen, ontginningshoeves, polderdorpen. Ze bepalen samen de identiteit van een gebied, dat sinds de jaren 1960 onder druk is komen te staan door de groei van de Antwerpse haven op Linkeroever. Om verdere ontwikkeling van de haven mogelijk te maken moest de aanwezige natuur gecompenseerd worden in het aanpalende poldergebied.

De uitbreidingen van de haven en de daaraan gekoppelde natuurcompensaties verliepen niet zonder slag of stoot. De druk op het landbouwgebied en het traditionele polderlandschap, de dreigende verdwijning van Doel en omliggende dijkgehuchten, alsook de sloop van kenmerkende

polderhoeves zorgden voor een jarenlange strijd, die verdere havenontwikkeling tegenhield. Ondertussen geraakte een deel van het patrimonium verder in verval. Het afsluiten van een 'Ommelandverbond' tussen alle actoren zorgde voor een einde van deze impasse, waarbij duidelijke afspraken het evenwicht moeten herstellen.

In het kader van het Verbond werd ook aandacht gevraagd voor de landschaps- en erfgoedwaarden, naast haven, landbouw en natuur. De opmaak van een onroerenderfgoedrichtplan werd daarom opgenomen in het Verbond. Daarbij is afgesproken dat het onroerenderfgoedrichtplan zal dienen als toetsingskader voor de initiatieven waarbij een impact op landschappelijke- en/of erfgoedelementen van de regio verwacht kan worden. Aan het onroerenderfgoedrichtplan zal ook een actieprogramma worden gekoppeld.

Het doel van het onroerenderfgoedrichtplan is om het Wase polderlandschap en het kenmerkende erfgoed in het gebied zo veel mogelijk te behouden in een evenwichtige verhouding tot en geïntegreerd met de toekomstige ontwikkelingen van haven, natuur, landbouw, Sigmaphan, bewoning en toerisme. Dit is vertaald in negen ambities met aandachtspunten voor beheer en ontwikkeling. Het richtplan verduidelijkt waarover elke ambitie gaat, waarom de ambitie belangrijk is en hoe de partners deze kunnen realiseren. Dit laatste krijgt vorm in een actieprogramma dat volgt na goedkeuring van dit richtplan. Daarin spreken de partners ook af welke acties ze willen opnemen en wat daarvoor de voorziene timing en financiering is.

Het onroerenderfgoedrichtplan

Het resultaat van de onderhandelingen is een gedragen onroerenderfgoedrichtplan met een visie op de toekomst voor het erfgoed en landschap van Doel en de polders op Linkerscheldeover. Deze visie is vertaald in negen ambities met aandachtspunten voor beheer en ontwikkeling.

Gezien de toekomstige ontwikkelingen in het gebied verduidelijkt de inleiding van de visietekst het statuut van het richtplan. De inleiding stelt expliciet dat het onroerenderfgoedrichtplan een sectoraal plan is dat tot stand kwam via een geïntegreerde aanpak. Bij toekomstige ontwikkelingen/initiatieven moeten alle maatschappelijke belangen en ruimtelijke behoeften van eventuele andere sectoren gelijktijdig en evenwichtig afgewogen worden. Verder staat er in dat het plan rekening houdt met de beslissingen genomen door de Vlaamse regering die betrekking hebben op Linkerscheldeover, zoals onder meer de havenuitbreiding, de instandhoudingsdoelstellingen voor natuur (de prioritaire inspanningen van het S-IHD-besluit), herbevestigde agrarische gebieden, Ook houdt het rekening met reeds goedgekeurde ruimtelijke uitvoeringsplannen of natuurbeheersplannen met impact op het erfgoed. De verschillende aspecten van het landschap en erfgoed van Linkerscheldeover zijn in het onroerenderfgoedrichtplan gevat in negen ambities. Deze ambities laten zich vertalen in aandachtspunten, aanbevelingen en richtlijnen om het behoud en de integratie van erfgoedwaarden en erfgoedelementen mee te nemen bij de afweging van de toekomstige ontwikkelingen, in verhouding tot de doelstellingen en voorwaarden vanuit de andere sectoren.

De ambities zijn:

1. Historische indeling van de polders als inspiratie voor ontwikkeling;
2. Dijken koesteren als historisch relict met ecologisch en recreatief potentieel;
3. Kreeken, welen en watergangen versterken voor natuur, landbouw en recreatie;
4. Het verhaal van de wisselwerking tussen Schelde en mens onderzoeken, versterken en in beeld brengen;
5. Behoud en ontwikkeling van beeldbepalende polderhoeves en historische bebouwing in de polders;
6. Ontwikkelen van het Dorp Doel met aandacht voor de historische structuur en bebouwing;
7. Forten, versterkingen en linies inzetten als leidraad door het landschap;

8. Ondersteuning eigenaars en beheerders waardevolle erfgoedsites;
9. Poldergebied als cultuurlandschap bestendigen.

Vervolgtraject

In de visie van het onroerenderfgoedrichtplan zelf leest u meer over elke ambitie, waarom de ambitie belangrijk is en hoe de partners dit kunnen realiseren. Dit laatste krijgt verder vorm in een actieprogramma bij dit richtplan waaraan momenteel wordt gewerkt. Aangezien verschillende beleidsdomeinen engagementen opnemen in het actieprogramma, zal dit conform de procedure ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Overzicht van bijlagen:

1. Het Ministerieel Besluit;
2. Bijlage bij het ministerieel besluit tot vaststelling van het Onroerenderfgoedrichtplan voor historische landgoederen;
3. Eindrapport.

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn

Ben WEYTS